

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA JISMONIY TARBIYA BOSHQARUVINING ZAMONAVIY MODELI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

G'aniyev Suxrob Abduvali o'g'li

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti, jismoniy tarbiya va sport kafedrası
o'qituvchisi*

Sherqulov Jobir Eshqul o'g'li

Jismoniy madaniyat yo'nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya sohasini boshqarishning zamonaviy holati va istiqbollari tahlil qilingan. Tadqiqot O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi PF-5368-sonli Farmoni asosida amalga oshirilgan islohotlar kontekstida olib borildi. Maqolada sport infratuzilmasining holati, o'qituvchilar malakasi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va talabalar motivatsiyasini oshirish yo'llari tahlil etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy boshqaruv modeli ilmiy asoslangan, raqamlashtirilgan va talaba ehtiyojlariga yo'naltirilgan tizimni talab etadi.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, boshqaruv tizimi, oliy ta'lim, raqamlashtirish, sport infratuzilmasi, innovatsion pedagogika, sog'lom turmush tarzi, o'qituvchi malakasi, talaba motivatsiyasi

KIRISH

Jismoniy tarbiya oliy ta'lim tizimining ajralmas qismi bo'lib, talabalarning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega [1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi PF-5368-sonli Farmoniga muvofiq jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimi tubdan takomillashtirildi [1]. Mazkur hujjat asosida O'zbekiston davlat jismoniy

tarbiya instituti negizida O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti tashkil etildi, bu soha rivojlanishi uchun muhim bosqich bo'ldi [2].

Hozirgi kunda oliy ta'lim muassasalari oldida turgan muhim vazifalardan biri jismoniy tarbiya boshqaruvini zamonaviy talablar asosida qayta tashkil etishdir [13]. Jismoniy tarbiya va sport boshqaruvi sohasida bir qator tizimli muammolar mavjudligi ushbu sohada davlat siyosatini samarali olib borishga to'sqinlik qilmoqda [15]. Xususan, moddiy-texnik baza yetarli emasligi, o'qituvchilar malakasini oshirish tizimining zaif ishlashi va innovatsion texnologiyalarning cheklangan qo'llanilishi kabi muammolar mavjud [4].

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalarni jismoniy tarbiyaga joriy etish shaxsiy yondashuvni ta'minlash, o'quv jarayonini optimallashtirish, boshqaruv samaradorligini oshirish va resurslarni baham ko'rish imkonini beradi [5]. Shu bilan birga, oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya o'qitishning raqamli transformatsiyasi infratuzilmaning rivojlanmaganligidan aziyat chekmoqda [7].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalanildi:

- Ilmiy adabiyotlar va hujjatlarni tahlil qilish metodi
- Qiyosiy tahlil va sintez usullari
- O'zbekiston va xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish
- Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish

Tadqiqot manbalarini O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari, xalqaro ilmiy jurnallardagi maqolalar, dissertatsiyalar va respublika oliy ta'lim muassasalarining tajribasi tashkil etdi.

ASOSIY QISM

1. Jismoniy tarbiya boshqaruvining tashkiliy asoslari

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport vazirligi huzuridagi jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni ilmiy-metodik ta'minlash, qayta tayyorlash va malakasini oshirish markazi tashkil etildi va Nukus, Samarqand, Farg'ona

shaharlarida uning filiallari ochildi [1]. Bu oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya o'qituvchilarining malakasini muntazam oshirish uchun zarur tizimni yaratdi [2].

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti jismoniy tarbiya va sport sohasida ilmiy va o'qituvchi kadrlar tayyorlash, soha mutaxassislarini o'qitish hamda tayyorlashning ilg'or usullarini ishlab chiqish va joriy etish bo'yicha respublikaning bazaviy oliy ta'lim, ilmiy-tadqiqot hamda ilmiy-metodik muassasasi hisoblanadi [2]. Universitet 2023-2024 o'quv yilida 11,851 nafar talabaga ta'lim berdi va 10 nafar professor hamda 40 nafar dotsent ilmiy unvonlariga ega bo'ldi [4].

2. Moddiy-texnik baza va sport infratuzilmasi

Sport infratuzilmasi jismoniy tarbiya sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir [10]. Hozirda 3 mingdan ziyod sport inshootlari mavjud bo'lib, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash zaruriyati saqlanib qolmoqda [15]. Davlat hokimiyati va boshqaruv organlari hamda boshqa tashkilotlarning sport infratuzilmasini tashkil etish va tizimli tarzda ishchilarni jismoniy tarbiya va sportga jalb qilish amaliyotini joriy etish choralari ko'rilmogda [1].

Oliy ta'lim muassasalarida sport inshootlarining holati turlicha. Ba'zi universitetlarda zamonaviy sport majmualari mavjud bo'lsa, ko'pchiligida jihozlar eskirgan va yangilanishga muhtoj [14]. Zamonaviy sport zallari, stadionlar, ochiq maydonlar va sport klublarini qurish hamda ularni yoshlar uchun ochiq va qulay qilish zarur [9].

3. O'qituvchilar malakasi va kadrlar tayyorlash

Jismoniy tarbiya o'qituvchilarining malakasi ta'lim sifatiga bevosita ta'sir qiladi [9]. Sport ta'limi muassasalarida faoliyat olib borayotgan 12 mingdan ortiq trenerlarning 49 foizi o'rta maxsus ma'lumotga ega bo'lib, 7 mingdan ziyod oliy ma'lumotli trenerlarga ehtiyoj mavjud [1].

Oliy ta'lim muassasalarining jismoniy tarbiya o'qituvchilari va kafedra mudirlarini lavozimga tayinlash Vazirlik tomonidan oliy ta'lim muassasasi bilan

hamkorlikda tashkil etiladigan tanlov natijasiga ko'ra amalga oshiriladi [1]. Bu tizim o'qituvchilar sifatini oshirishga qaratilgan muhim qadamdir [12].

Universitetda tizimli asosda pedagogik va ilmiy xodimlarning malakasini oshirish va stajirovkadan o'tkazish, xorijiy mutaxassislarni keng jalb qilish, akademik almashinuvni ta'minlash bo'yicha xalqaro hamkorlik mustahkamlanmoqda [3, 4].

4. Raqamli texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarning o'rnini tobora ortib bormoqda [5]. Raqamli-intellektual texnologiyalar sun'iy intellekt va raqamli transformatsiya kesishmasida joylashgan bo'lib, jismoniy tarbiyani modernizatsiya qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega [7].

Raqamli texnologiyalarni qo'llash o'qitish sifatiga bevosita ta'sir qiladi va o'qituvchi yordami hamda talabalarning o'z-o'ziga ishonchi orqali bilvosita ta'sir ko'rsatadi [8]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalar jismoniy tarbiyaning barcha bosqichlarida qo'llanilishi mumkin va intellektual o'quv dizayni, real vaqtda jarayonni vizualizatsiya qilish hamda ma'lumotlarga asoslangan baholash va fikr-mulohazalarni o'z ichiga olgan yopiq tsiklli tizim hosil qiladi [6, 7].

Internet texnologiyalarining rivojlanishi bilan tarmoq, raqamli va intellektual texnologiyalar odamlarning ish, ta'lim va turmush tarzini o'zgartirmoqda va ta'limga yangi rivojlanish imkoniyatlarini taqdim etmoqda [5]. Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya kurslarini boshqarish tizimi o'qituvchilar va talabalar uchun qulaylik yaratadi va talabalarning xavfsizligini ta'minlashga yordam beradi [11].

5. Talabalar motivatsiyasi va faolligini oshirish

Talabalarning jismoniy tarbiyaga bo'lgan munosabati va motivatsiyasi o'quv samaradorligini belgilovchi muhim omildir [12]. Oliy ta'lim muassasasida jismoniy tarbiya jarayoni shunday tashkil etilishi kerakki, talaba ijtimoiy munosabatlar subyekt sifatida markaziy figura bo'lishi lozim [10, 12].

Jismoniy tarbiyaning maqsadi talabalarning individual idealini shakllantirish, jismoniy takomillanish va o'z-o'zini takomillashtirish uchun zarur motivlarni

yaratish, nazariy asoslar va amaliy ko'nikmalar tizimini shakllantirish, har tomonlama jismoniy tayyorgarlikni ta'minlash va jismoniy rivojlanishga ko'maklashishdan iborat [12].

Ta'lim muassasalarida sport darslari, sport to'garaklari va musobaqalarni ko'paytirish sport madaniyatining shakllanishiga xizmat qiladi [15]. Musobaqalar, sport klublari va ko'ngillilik faoliyati orqali talabalarni faollikka jalb qilish ularning passivligini kamaytiradi va jismoniy tarbiyaning ahamiyatini oshiradi [9, 10].

6. Boshqaruvning zamonaviy modeli: tizimli yondashuv

Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya boshqaruvining zamonaviy modeli quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

6.1. Strategik rejalashtirish

Jismoniy tarbiya sohasida uzoq muddatli strategiyani ishlab chiqish zarur [9]. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi oliy ta'lim sohasida davlat-xususiy sheriklikni rivojlantirish uchun asos yaratdi [13]. Shunga o'xshash konsepsiya jismoniy tarbiya uchun ham ishlab chiqilishi lozim [14].

6.2. Sifat nazorati va monitoring

Ma'lumotlar intellektual tahlili texnologiyasi asosida jismoniy tarbiya ta'limini boshqarish tizimi o'qituvchilar ish bosimini sezilarli darajada kamaytiradi va ta'lim jarayonini yaxshilaydi [6]. Elektron monitoring tizimlari talabalarning rivojlanishini kuzatish va mashg'ulotlarni optimallashtirish imkonini beradi [7, 11].

MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

Asosiy muammolar:

1. Moddiy-texnik baza yetishmasligi: Ko'plab oliy ta'lim muassasalarida sport jihozlari va inshootlar eskirgan [10, 14].
2. Kadrlar malakasi: Sport ta'limi muassasalarida psixolog, diyetolog va farmakolog kabi tor mutaxassisliklar bo'yicha shtat birliklari mavjud emas [1].

3. Raqamlashtirish darajasi: Infratuzilmaning rivojlanmaganligi, o'qituvchilarning raqamli ko'nikmalari yetarli emasligi, o'qitish usullarining raqamli texnologiyalar bilan yuzaki integratsiyasi kabi muammolar mavjud [7, 8].

4. Moliyaviy resurslar: Sport infratuzilmasini rivojlantirish uchun qo'shimcha moliyaviy manbalar zarur [13, 15].

Tavsiya etiladigan yechimlar:

1. Infratuzilmani rivojlantirish

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan kelishilgan holda sport lotereyalarini tashkil etish va daromadning 10 foizigacha bo'lgan qismini budjetdan tashqari "Sport" maxsus hisob raqami mablag'larini shakllantirish manbasi sifatida belgilash tavsiya etiladi [1].

2. Kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish

O'qituvchilar uchun muntazam treninglar, stajirovkalar va xalqaro hamkorlik dasturlarini kengaytirish zarur [9]. Xalqaro hamkorlik doirasida ta'lim jarayoniga xorijiy mutaxassislarni jalb qilish, akademik almashinuvni ta'minlash muhim ahamiyatga ega [3, 4].

3. Raqamli transformatsiya

Sun'iy intellekt texnologiyalarini jismoniy tarbiya bilan birlashtirishda individual xizmat ko'rsatish, jarayonni kuzatish, aniq diagnostika qo'yish va intellektual qaror qabul qilish imkoniyatlari paydo bo'ladi [6, 7]. Jismoniy tarbiya o'qitish tizimi sun'iy intellekt texnologiyalari asosida nafaqat boshqaruv bo'limlarining ish samaradorligini oshiradi, balki raqamli, axborot va intellektual universitlarni qurishga ham yordam beradi [5, 8].

4. Davlat-xususiy sheriklik

Ta'lim muassasalarining sport inshootlarini rekonstruksiya qilish, kapital ta'mirlash va jihozlash bo'yicha investitsiya majburiyatini olgan holda, o'quv mashg'ulotlaridan bo'sh vaqtda tadbirkorlik subyektlariga foydalanishga berish imkoniyatini kengaytirish zarur [13, 15].

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya boshqaruvini takomillashtirish zamonaviy davr talabi hisoblanadi. Olib borilgan tadqiqot natijalarini umumlashtirgan holda quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, O'zbekistonda jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimi tubdan takomillashtirilayotgan bo'lsa-da, amaliyot bir qator tizimli muammolarning mavjudligini ko'rsatmoqda. Moddiy-texnik baza va sport infratuzilmasining eskirganligi, o'qituvchi kadrlarining malakasini oshirish tizimining yetarli darajada ishlamasligi, shuningdek, zamonaviy pedagogik va raqamli texnologiyalarning cheklangan qo'llanilishi asosiy to'siqlar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ikkinchidan, sport infratuzilmasini rivojlantirish, o'qituvchilar malakasini oshirish va raqamli texnologiyalarni keng miqyosda joriy etish ustuvor yo'nalishlar hisoblanadi. Bu borada davlat tomonidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar va amalga oshirilayotgan islohotlar muhim asos yaratgan bo'lsa-da, ularning amaliy samaradorligini oshirish zarur.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar jismoniy tarbiyani shaxsiy, intellektual va ma'lumotlarga asoslangan ta'lim amaliyotini ta'minlash orqali tubdan o'zgartirdi. Sun'iy intellekt, ma'lumotlar tahlili va elektron monitoring tizimlari nafaqat o'quv jarayonini optimallashtiradi, balki talabalarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan mashg'ulotlarni tashkil etish imkonini yaratadi.

To'rtinchidan, talabalar motivatsiyasini oshirish uchun shaxsiy yondashuv, rag'batlantirish tizimi va turli sport tadbirlarini muntazam tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Jismoniy tarbiya jarayonida talaba markaziy figura bo'lishi, uning qiziqishlari, qobiliyatlari va jismoniy imkoniyatlari hisobga olinishi kerak.

Beshinchidan, xalqaro hamkorlikni kengaytirish va ilg'or tajribalarni o'rganish jismoniy tarbiya sifatini oshirishning samarali vositasidir. Jahon yetakchi universitetlari bilan akademik almashinuv, qo'shma ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va xorijiy mutaxassislarni jalb qilish milliy ta'lim tizimini boyitadi.

Rivojlanish istiqbollari:

Kelajakda oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya boshqaruvining rivojlanishi bir necha strategik yo'nalishlar bo'yicha amalga oshirilishi lozim.

Birinchi yo'nalish – raqamli transformatsiyani chuqurlashtirish. Bu jarayon nafaqat texnik jihozlarni yangilashni, balki o'qituvchilarni raqamli kompetensiyalar bilan qurollantirish, elektron ta'lim platformalarini keng joriy etish va sun'iy intellekt asosida individual o'quv dasturlarini yaratishni o'z ichiga oladi. Kelgusida virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida yanada keng qo'llanilishi kutilmoqda.

Ikkinchi yo'nalish – sport infratuzilmasini kompleks rivojlantirish. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini faollashtirish, xususiy investitsiyalarni jalb qilish va zamonaviy multifunksional sport majmualari qurish zarur. Bu jarayon faqat yangi inshootlar qurishni emas, balki mavjud ob'ektlarni modernizatsiya qilish va ularni energiya tejamkor texnologiyalar bilan jihozlashni ham nazarda tutadi.

Uchinchi yo'nalish – kadrlar tizimini takomillashtirish. O'qituvchilarning doimiy professional rivojlanish tizimini yaratish, xalqaro sertifikatlash standartlariga o'tish, trenerlik malakasini oshirish dasturlarini kengaytirish va rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Bundan tashqari, psixolog, diyetolog, fizioterapevt kabi qo'shimcha mutaxassislarni jismoniy tarbiya jarayoniga jalb etish zarur.

To'rtinchi yo'nalish – ilmiy tadqiqotlar bazasini kengaytirish. Jismoniy tarbiya sohasida fundamental va amaliy tadqiqotlarni rag'batlantirish, ilmiy laboratoriyalar tashkil etish, talabalarning jismoniy rivojlanishi, psixologik holati va o'quv natijalari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish kelajakda samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zarur.

Beshinchi yo'nalish – sog'lom turmush tarzini keng targ'ib qilish va talabalar orasida sport madaniyatini shakllantirish. Bu maqsadda ijtimoiy tarmoqlar, media va yoshlar influenserlari bilan hamkorlik qilish, sport musobaqalari va festivallarni muntazam o'tkazish, muvaffaqiyatli talaba-sportchilarni ommaviy tarzda e'tirof etish samarali usul bo'lishi mumkin.

Oltinchi yo'nalish – integratsiyalashgan yondashuv. Jismoniy tarbiyani boshqa fanlar bilan bog'lash, interdissiplinar loyihalarni amalga oshirish, sog'lom turmush tarzi, ratsional ovqatlanish va psixologik salomatlik masalalari bo'yicha kompleks dasturlar ishlab chiqish talabalarning umumiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

Yettinchi yo'nalish – monitoring va baholash tizimini takomillashtirish. Zamonaviy axborot texnologiyalari asosida talabalarning jismoniy rivojlanishi, mashg'ulotlardagi faolligi va natijalari to'g'risida to'liq ma'lumotlar bazasini yaratish, bu ma'lumotlarni tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini qabul qilishda foydalanish zarur.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya boshqaruvining zamonaviy modeli ilmiy asoslangan, innovatsion, raqamlashtirilgan va talaba ehtiyojlariga yo'naltirilgan tizim bo'lishi kerak. Faqat kompleks yondashuv, barcha tashkiliy darajalar hamkorligi, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi samarali muloqot, shuningdek, xalqaro tajribani ijodiy o'zlashtirish orqali jismoniy tarbiya sohasida sifatli va barqaror o'zgarishlarni amalga oshirish mumkin.

Kelajakda bu soha yoshlarning sog'lig'ini mustahkamlash, ularning ijtimoiy va professional rivojlanishiga xizmat qiluvchi zamonaviy, samarali va talabalar uchun jozibali tizimga aylanishi kutilmoqda.

Zamonaviy boshqaruv modeli ilmiy asoslangan, innovatsion, raqamlashtirilgan va talaba ehtiyojlariga yo'naltirilgan tizim bo'lishi kerak [6, 10]. Faqat kompleks yondashuv va barcha tashkiliy darajalar hamkorligida oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya sohasida sifatli o'zgarishlarni amalga oshirish mumkin [13, 14].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-martdagi PF-5368-sonli "Jismoniy tarbiya va sport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" Farmoni. Lex.uz. URL: <https://lex.uz/acts/-3578121> (murojaat sanasi: 06.12.2025).

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 3-maydagi 331-sonli "O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti faoliyatini tashkil etish to'g'risida" qarori. Lex.uz. URL: <https://lex.uz/docs/-3718538> (murojaat sanasi: 06.12.2025).
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 12-iyuldagi 574-sonli "O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti tarkibida xorijiy oliy ta'lim muassasalarining qo'shma fakultetlarini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" qarori. Lex.uz. URL: <https://lex.uz/docs/-4416971> (murojaat sanasi: 06.12.2025).
4. O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti. Tarix va bugungi kun. Talim telekanali, 2025. URL: <https://talimtelekanali.uz/uz/ozbekiston-davlat-jismoniy-tarbiya-va-sport-universiteti-03-01-2025/> (murojaat sanasi: 06.12.2025).
5. Chai M., Ye M., Huang Y. Exploration of the Implementation Path of Digitalization Empowering University Physical Education Teaching // Frontiers in Sport Research. 2025. Vol. 7. Issue 4. P. 22-29. DOI: 10.25236/FSR.2025.070404
6. Wang J., Xu Y., Li S. Design and implementation of college students' physical education teaching information management system by data mining technology // Heliyon. 2024. Vol. 10. Issue 16. Article e35293. DOI: 10.1016/j.heliyon.2024.e35293
7. Application of digital-intelligent technologies in physical education: a systematic review // Frontiers in Public Health. 2025. Vol. 13. Article 1626603. DOI: 10.3389/fpubh.2025.1626603
8. The Impact of Digital Technology Use on Teaching Quality in University Physical Education: An Interpretable Machine Learning Approach // Applied Sciences. 2025. Vol. 15. Issue 14. Article 7689. DOI: 10.3390/app15147689
9. Ramírez-Montoya M.S., Andrade-Vargas L., Rivera-Rogel D., Portuguese-Castro M. Trends for the Future of Education Programs for Professional Development // Sustainability. 2021. Vol. 13. Issue 13. Article 7244. DOI: 10.3390/su13137244
10. Al-Saidi A.M., Al-Mahrouqi M.H. Developing Physical Education Curricula Within the Framework of Digital Transformation to Achieve Sustainable

Development // Teacher Education and Curriculum Studies. 2024. Vol. 9. No. 3. P. 85-94. DOI: 10.11648/j.tecs.20240903.15

11. College Physical Education Course Management System Based on Internet of Things // Mobile Information Systems. 2021. Vol. 2021. Article 5874390. DOI: 10.1155/2021/5874390

12. Organizatsionno-metodicheskoye obespecheniye fizicheskogo vospitaniya studentov. Grodenskiy gosudarstvennyy universitet. URL: https://ebooks.grsu.by/fisical_training/ (murojaat sanasi: 06.12.2025).

13. O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. O'zbekiston hukumat portali, 2019. URL: <https://gov.uz> (murojaat sanasi: 06.12.2025).

14. Sodiqjonov J. O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimidagi islohotlar (oliy ta'lim tizimi misolida) // Research and Implementation. 2024. Vol. 2. No. 4. P. 159-163.

15. Yoshlar va sport. O'zbekiston Respublikasi Hukumat portali. URL: https://gov.uz/oz/activity_page/youth_sport (murojaat sanasi: 06.12.2025).